



# KULTURPLAN FÖR BORÅSREGIONEN SJUHÄRADS KOMMUNALFÖRBUND 2013-2015



# Innehåll

<b>Inledning</b>	2
<b>Sjuhärads Profil</b>	3
<b>Strategi</b>	4
<b>Plan för kulturutveckling</b>	6
Generella perspektiv	6
Långsiktiga mål	8
Kortsiktiga mål	10
Kreativt Kluster	11
Sammanfattning	13
Mätbara mål	14

## **Bilaga 1: Institutionerna**

## **Bilaga 2: Utvecklingsområden**

## **Bilaga 3: Inventering av kulturen i Sjuhärad**

**Framsidesbilden:** Ett alster från en av de kreativa grupperna under en konferens om kulturplanen med kulturchefsnätverket

**Övriga bilder** från projekt Entré, foto Victoria Klaiber.



## Kulturplan för Sjuhärads kommunalförbund

Sjuhärads kommunalförbund och nätverket av kulturchefer och -ansvariga i de åtta sjuhäradskommunerna har arbetat tillsammans för att formulera en kulturplan som skall fungera som vägledande dokument för kultursatsningarna i Sjuhärad de kommande tre åren. Kulturplanen bygger på våra resurser och förutsättningar och tar tillvara erfarenheter av kulturprojekt som bedrivits.

Kulturplanen förhåller sig till de politiska styrdokumenterna och till Regionens kulturstrategi<sup>1</sup>. Den är skriven med tanke på att den också skall kunna vara ett underlag för samtal med regionens Kulturnämnd och Kultur i Väst för framtida satsningar och utvecklingsprojekt.

Inför arbetet med planen gjordes en inventering av kulturen i Sjuhärad som medföljer som bilaga. Denna ger en bild av de resurser och den infrastruktur som finns för kulturen i delregionen.

Max Käck

*November 2012*

Tack till Peter Albinson, Gunvor Alexandersson, Mats Bjurbom, Lena Engberg, Eva-Lotta Franzén, Patrik Gimfalk, Åsa Hedberg Karlsson, Fredrike Henriksson, Anna Laang, Elin Liljebäck Nilsson, Margaretha Persson och Gunilla Rundqvist.

---

<sup>1</sup> Vision Västra Götaland – Det goda livet <http://www.vgregion.se/sv/Vastra-Gotalandsregionen/start sida/Om-Vastra-Gotalandsregionen/-Vastra-Gotaland/Vision-Vastra-Gotaland/>

En mötesplats i världen – Västra Götalands kulturstrategi  
<http://www.vgregion.se/sv/Vastra-Gotalandsregionen/start sida/Kultur/>

## Sjuhärads profil

Sjuhäradsbygden är en benämning på södra Västergötland, myntad av geografen Sten De Geer 1919. Sjuhäradsbygden omfattar Gäsene, Ås, Vedens, Bollebygds, Marks, Kinds och Redvägs härader samt städerna Borås och Ulricehamn.

Sjuhäradsbygden skiljer sig geografiskt från övriga Västra Götaland genom sin skogsbevuxna, kuperade och magra mark. Utanför Borås är Sjuhärad relativt glest befolkat. Området har varit en gränsbygd mot det danska Halland. Utbildnings- och lönenivåerna är låga och invandringen hög sett i ett nationellt perspektiv. Kyrkligheten är hög i Sjuhärad och det finns ett stort antal hembygdsföreningar. Medieutlåningen per capita är hög och biblioteken har därför en viktig roll. I kulturlandskapet är stenbroar och kvarnar ett typiskt drag.

Sjuhärad har i hög grad hållits samman genom vattendragen. På grund av de naturliga förutsättningarna har hemslöjd och hantverk varit framträdande. Textila näringar har en lång tradition och den sura marken anses vara gynnsam för växtfärgning. Småföretagande och entreprenörsanda är viktiga drivkrafter och en lång tradition av kringresande försäljare, knallar, har lagt grunden till ett näringsliv med företaganda och affärsbegåvning. Med detta förknippas kreativitet, handlingskraft och en förmåga till anpassning efter omständigheterna.

De norra kommunerna, Vårgårda och Herrljunga, har en gränsroll, men i övrigt är Sjuhärad en delregion med en naturlig samhörighet.

Civilsamhället är en stark kraft i sjuhäradskommunerna. Många byalag, bygdegårdsföreningar, hembygdsföreningar och andra föreningar vårdar en historia och utgör en stark kreativ faktor i lokalsamhällena med stor kulturell potential.

# Strategi

Kulturplanen för Sjuhärad ska fungera som det vägledande styrdokumentet för kultursatsningar i Sjuhärad 2013-2015. Vårt långsiktiga mål är att Sjuhärad ska verka som ett kreativt kluster där kulturarbetare, föreningar, företag, skolor, akademi och offentliga sektorn verkar i nära samarbete. Ambitionen är att skapa en dynamisk, tillåtande och inkluderande miljö. Ett sammanhang för de ovanliga och nyskapande företeelserna.

## Parter

*Kulturchefernsätverket i Sjuhärad och Direktionen för Sjuhärads kommunalförbund.*

## Vision

*Sjuhärads kommuner fungerar och upplevs som ett kreativt kluster för kultur.*

## Syfte

*Att fördjupa samarbetet mellan Sjuhärads kommuner för att skapa en långsiktig och hållbar utveckling av kulturen i området med tydligt fokus på prosumenter<sup>2</sup>.*

## Mål

- *Kultur är ett horisontellt perspektiv som genomsyrar all kommunal verksamhet*
- *Invånarna i området är medskapare i kulturutbudet – prosumenter*
- *Sjuhärad profileras som ett kreativt kulturområde med ett brett och nyskapande utbud.*

## Åtgärder

*Nätverket Kultur Sjuhärad tar årligen fram en handlingsplan där årets gemensamma kultursatsningar formuleras med konkreta insatser i linje med styrdokumentet. Nätverket Kulturchefer i Sjuhärad ansvarar för att kulturplanen följs upp.*

---

<sup>2</sup> Ordet prosument är en sammansättning av producent och konsument, och syftar till de nya kulturkonsumtionsmönstren i vilka skapande och upplevelse av konstnärliga uttryck flyter samman (se även s. 6).

### Om detta dokument

Vi vill i detta dokument beskriva de bärande idéerna för utvecklingsarbetet för kulturen i Sjuhärad. Detta dokument innehåller därför inte konkreta förslag på projekt som vi vill genomföra, i stället omnämns olika verksamheter och förslag som alla genomsyras av de bärande idéerna. I årliga handlingsplaner tas konkreta projektförslag gemensamt fram. Nätverket Kultur Sjuhärad med kulturchefer och motsvarande, är ansvariga för att kulturplanen följs.

### Våra bärande idéer

De bärande idéerna beskrivs i texten på följande sidor:

Prosumentsperspektivet	6
Kultur som horisontellt perspektiv	8
Kreativt Kluster	11

*”Kreativa kluster är områden där det finns mångfald och koncentration av företag och verksamheter som har kultur och kreativitet som bas” Stockholms stad Kulturförvaltning*



*Svenljunga bibliotek*

# Plan för kulturutveckling

*Kulturcheferna och kommunalförbundets processledare vill förena sina krafter och fördjupa samarbetet för att skapa en långsiktig och uthållig utveckling och växt av kulturen i Sjuhärad. På det övergripande planet behöver vi arbeta med generella perspektiv och med långsiktiga och kortsiktiga mål.*

## **Generella perspektiv**

### *Strategiskt uppdrag*

Det behövs ett tydligt gemensamt strategiskt uppdrag, som bygger på denna kulturplan och som är förankrat på kommunal nivå, för arbetet med kulturen. Både på en kommunal och en delregional nivå skulle tydliga uppdrag ge större stabilitet och långsiktighet. Ett problem med projektorienteringen i kulturen är att mycket kraft läggs på nystart och omstart av projekt. Det skulle vara befämjande för utvecklingen att arbeta mera långsiktigt och tematiskt med olika områden (se t.ex. projekt Entré nedan). Vi vill därför flytta fokus från projekt till process. För detta krävs ett nytt sätt att arbeta som främjar kontinuitet och uthållighet. Detta ställer nya krav på verksamheterna och ett förslag är därför att inrätta en särskild funktion som har ansvar för de övergripande och långsiktiga målen (se Kreativt Kluster nedan).

### *Från projekt till process*

### *Prosumentspektivet*

Den nya konsten utvecklas under helt andra förutsättningar än bara för ett par decennier sedan. Informationsteknologi, globalisering och förändrade attityder till traditionella värderingar gör att kulturen allt mer växer nerifrån, och gränsoverskridande med avseende på genre- konst- och kunskapsområdesgränser. Det individuella deltagandet i kulturaktiviteter ökar. Man är inte längre enbart mottagare, det egna skapandet och deltagandet i kulturella aktiviteter, spontant eller organiserat, ökar. Den nya kulturaktören är med andra ord inte endera producent eller konsument, utan prosument, dvs. samtidigt skapare och mottagare av kultur. Denna nya aktör söker kunskap på egna vägar och kommunicerar och skaffar sig erfarenheter i nätverk som byggs snabbt och ständigt förändras. Vi vill främja denna förändring och skapa goda förutsättningar för den nya kulturaktören att utvecklas i Sjuhärad. Detta innebär nya krav på vårt sätt att arbeta: ständig omvärldsbevakning, större flexibilitet och bättre förmåga till anpassning krävs.

### *Nytt och oväntat*

För att det nya och oväntade skall få plats behöver vi utveckla en tillåtande och inkluderande miljö. Trösklar som kan hindra aktörer och kulturkonsumenter behöver sänkas och vi behöver förankra prosumentspektivet. Samtidigt som vi tar tillvara Sjuhäradas traditionella förtjänster behöver vi ett större nationellt och internationellt perspektiv. Utveckling och kreativitet behöver stimulans från andra miljöer och möjlighet att visa och få reaktioner på våra egna satsningar.

## Rörlighet

Det finns en rigiditet i strukturerna för kulturen och åtgärder på flera områden behövs för att skapa större flexibilitet. Det är viktigt att skapa möjligheter för oväntade uttryck, och gärna på oväntade arenor. Uttryck som man förknippar med en viss scen, t.ex. musik eller teater, kan placeras i andra sammanhang där en annan publik rör sig, t.ex. museer. Ny teknik bör utnyttjas för att skapa rörlighet och nya mötesplatser. Vi bör också bli mera öppna för att anställa flera nytänkare och konstnärssjälar i administrationen. Särskilt bör nysvenskars erfarenheter från sina traditionella kulturer beredas plats. Möjligheten att använda tjänster av katalysatorer och curatorer bör tas tillvara.

## Över gränser

De kommungränsöverskridande nätverken bör utvecklas och stärkas, och vi tror att en form för detta är Kreativt Kluster som beskrivs på annan plats. Bättre samordning av aktiviteter i olika kommuner bör eftersträvas. I många fall kan samordningen utvecklas till samarbete eller sammanläggning, så att man gemensamt tar ansvar för större satsningar.



En metod som bör provas är skuggning. Personal från en organisation går bredvid i en annan organisation för att lära sig nya sätt att arbeta. Detta borde också genomföras med nationella och internationella utbyten. Utbyten kan ingå i uppdrag eller ske efter tematiska riktlinjer. Tydliga mål för detta bör sättas upp. Generellt behöver vi bli bättre på att bevaka omvärlden, såväl nationellt som internationellt.

Ett bra exempel på gränsöverskridande samarbeten är Entré – Biblioteket som kulturarena<sup>3</sup>. Entré kan bilda mönster för framtida satsningar över kommungränserna. Projektet har haft ett tydligt mandat och fokus på medborgaren som prosument. Det har inneburit ett fördjupat samarbete och skapat en tydlig förändring i kulturutbudet. De nya arrangörer som genom detta tillkommit för allmäncultur måste vårdas och utvecklas.

De kommungränsöverskridande verksamheterna aktualiserar att vi behöver utveckla formerna för vår närvaro på Internet. Kulturutbudet bör vara lättare att finna och man

bör som användare lätt kunna få en överblick av vad som sker i ens omgivning. Det vore bra att undersöka hur man skulle kunna utveckla våra hemsidor så att de bättre kommer in i de stora sökmotorernas urval vid sökningar på nätet.

## Mötesplatser

Det är viktigt att stimulera till samtal och möten. Mötesplatser bör vara tillgängliga både fysiskt och virtuellt. Vi behöver bli bättre på att bjuda in till samtal om kulturen. Vi behöver också finna former för att exponera andras kultur-

<sup>3</sup> Entré – Biblioteket som kulturarena är ett projekt som drivits 2011-2012 i hela Sjuhärad och som syftar till att utveckla biblioteken till arenor för allmäncultur.



utbud bättre: kulturföreningar, musikarrangörer, festivaler mm. Möjligheten att inrätta dialogfora på nätet bör undersökas.

Biblioteken har en viktig strategisk betydelse som mötesplatser, såväl fysiskt som virtuellt. Det interaktiva, digitala biblioteket är under utveckling, samtidigt som biblioteken med sina fysiska rum kan fylla ett behov av mötesplatser i den verkliga världen. Det är viktigt att behålla dessa platser i den nya digitala kulturen.

### *Öppen skola*

I framtiden vill vi gärna se att skolorna byter namn till Kunskapens hus eller liknande och efter skoldagen blir en mötesplats och en verkstad "mitt i byn".

Lokaler i skolorna skulle kunna tjäna som neutrala platser för kurser, möten eller enskilt arbete. Skolans resurser i form av t.ex. verkstäder, studios, bibliotek, kök mm. vore en stor tillgång för civilsamhället och kulturlivet. Scener i skolorna kunde utnyttjas mycket bättre.

### *Visa effekter*

För att satsningarna på kulturen skall bli legitima vore det bra om vi tydligare kunde visa på effekterna av ett rikt kulturliv på en ort. Goda exempel och "best practice" bör samlas och tillgängliggöras. Kulturen är viktig för livskvaliteten och stoltheten över bygden och en tungt vägande faktor i ortens attraktionskraft.

### **Långsiktiga mål**

### *Kultur som horisontellt perspektiv*

Kulturverksamheterna i kommunerna bedrivs alltför ofta som egna satsningar utan att vara invävd i kommunernas övriga ansvarsområden. Som följd av detta ses kultursatsningar ofta som något som konkurrerar med andra verksamheter och utgifter för kultur vägs mot utgifter för t.ex. skola och omsorg. Vi föreslår att man på sikt skall ge kulturen status av horisontellt perspektiv i all kommunal verksamhet, jämsides med jämställdhet, tillgänglighet, mångfald och internationalisering.

En intressant aspekt av kultur som horisontellt perspektiv är kopplingen mellan kultur och folkhälsa. Sambanden mellan kultur och hälsa är ett relativt nytt men expanderande forskningsfält. Inom hjärnforskningen visar studier att kulturaktiviteter som dans och körsång har en positiv effekt hälsan. Centrum för kultur och hälsa vid Göteborgs universitet arbetar för att möta den forskning som bedrivs inom området. Ett långsiktigt mål är att lyfta sambandet mellan kultur och hälsa

### *Stadsplanering*

På många områden av kommunal verksamhet är värdet av litteratur, konst-, musik-, teater- och dansutövares närvaro ganska självklar. Värdet av kreativa aktiviteter på äldreboenden, skolor, inom turism mm är allmänt erkänt. Att införa kultur som ett horisontellt perspektiv skulle innebära att krav ställs på kulturell närvaro i alla kommunala beredningar. På många områden i den kommunala förvaltningen, inte minst stadsplaneringen, skulle detta innebära

att estetiska värderingar fick en mycket större roll i medborgarnas dagliga liv. En kulturell närvaro i beredningarna skulle på det sättet kunna utgöra en "hygienfaktor" i arbetet, dvs. vara en garanti för att såväl hårda som mjuka värden tillgodoses i alla kommunal förvaltningar. En förvaltningsövergripande samhällsplanering som bygger på dialog med medborgarna skulle stärka både kulturen och delaktigheten. Vi tror att detta skulle bidra till en högre grad av processtänkande, en mera tillåtande attityd, en större öppenhet för ovanliga och nyskapande lösningar och mindre rädsla för att ta risker.

Ett gott exempel på hur kulturen kan påverka samhällsbyggnaden är verksamheten med Cultural Planning. Detta är en metod för förvaltningsövergripande samhällsplanering, och ett sätt inkludera medborgarna och skapa ett mervärde i stadsplaneringen genom dialog.

För att underlätta kommunikationen och samverkan måste kulturarbetarna lära sig spelreglerna på andra, icke-kulturella arenor. Även detta kunde bli en positiv effekt av det horisontella perspektivet, eftersom det skulle föra in nya aspekter i skapandet. Samarbetet mellan de olika världarna skulle kunna underlättas om det kulturella perspektivet skrivs in redan i målbeskrivningen av nya projekt.



### *Kulturen i skolan*

Skolan är en viktig arena för att nå alla barn och ungdomar med ett professionellt utbud som är i samklang med läroplanen. Skolbiblioteken och Kulturskolan är viktiga resurser. Det offentliga utbudet till barn och unga ska också ha sin givna och självklara plats.

Barns och ungas rätt till kultur innebär både att få uppleva professionell kultur av hög kvalitet och ha goda möjligheter för att utveckla sitt eget skapande. Barn och unga i hela landet ska ha tillgång till ett kulturutbud som präglas av mångfald och kvalitet. Genom att uppleva kultur och ägna sig åt eget skapande kan barn och unga behålla och utveckla sin fantasi och sitt självständiga tänkande.

Alla barn och unga, oavsett ålder, kön, eventuell funktionsnedsättning eller etnisk, socioekonomisk bakgrund ska kunna ta del av och utforska kultur och konstnärliga uttryck i olika former.

Kulturen som horisontellt perspektiv bör också finnas med i skolans arbete och samtal med skolan bör föras hur vi kan bidra till att kultur blir en del av allt lärande. Skolan är av flera skäl en mycket viktig del i arbetet för att utveckla kulturen. Framtidens kulturaktörer och -konsumenter skaffar sig sina värderingar och vanor där. Skolan är en viktig arbetsgivare för utövare, inte minst via Skapande Skola. Skolan har både resurser i form av scener, verkstäder mm., och ett kulturutbud. I kultur- och musikskolorna får framtidens konstnärer, musiker och författare sin första skolning.

#### *Delat ansvar*

Den kommunala kulturverksamheten bör samverka mera med föreningar, kulturutövare och andra relevanta grupper. Vi bör vara öppna för att delegera ansvaret för vissa insatser till civilsamhället. En modell som vi vill utveckla är att dela ansvaret för kulturprogrammen med andra aktörer. Detta både för att stimulera dessa och stärka deras roll som både konsumenter och producenter.

Även samverkan med näringslivet bör utvecklas. Vi vill arbeta för en konstruktiv samverkan mellan näringslivet, högskolan och kulturen för att skapa en miljö för kreativitet och innovation, för att skapa nya kreativa företag och för att förbättra möjligheterna för kulturarbetare att försörja sig.

#### **Kortsiktiga mål**

Vi anser att det behövs flera arenor för det egna skapandet, flera mötesplatser och att barn och unga skall engageras mera.



#### *Rum för skapande och möten*

För att stimulera den vanlige medborgarens deltagande vill vi inrätta arenor för skapandet som är öppna för såväl unga som vuxna. Dessa verkstäder bör vara inrättade för olika slags kreativitet, och med prosumenten i fokus. Ett professionellt stöd som hjälp att förverkliga tankar och idéer bör finnas. Ett exempel är Gula fabriken i Tranemo. Kulturarbetare och resurspersoner kan engageras och arbeta mobilt på flera platser.

Varje bibliotek bör på sitt eget sätt och utifrån egna förutsättningar skapa en plats för möten och kulturaktiviteter. För att denna plats skall användas aktivt bör en ansvarig eller ett programråd ansvara för ett program för rummets användning. Tanken är att ha ett flexibelt utrymme där tillfälliga aktiviteter, utställningar, möten diskussioner, planering mm. kan äga rum.

Det finns många scener och arenor i kommunerna som skulle kunna användas bättre. Dessa bör öppnas upp för kulturföreningar, grupper och enskilda personer som vill arrangera offentliga evenemang.

#### *Engagera unga vuxna*

Ungas intresse för musik, teater, litteratur, dans, spel, sociala medier osv. måste tas tillvara. Särskilda aktiviteter som attraherar unga kreatörer att komma till de kreativa rummen bör ordnas. Ungdomars kreativitet behöver en tillåtande miljö och professionella coacher som öppnar upp och stöttar. Ungdomar som vill ordna offentliga arrangemang bör ges tillträde till scener och andra lokaler. Kultur- och musikskolorna är viktiga parter.

#### *Ung kulturaktör*

Ung Företagsamhet är en framgångsrik modell för att skapa flera unga företag som skulle kunna vara en förebild även på kulturområdet. "Ung Kulturaktör" skulle kunna samarbeta med skolan för att fånga upp ungdomar med en önskan att arbeta inom kulturen och utbilda dem för att starta kulturverksamheter. Kulturansvariga och andra aktörer skulle kunna bidra genom att ge uppdrag som kan ingå i utbildningen.

#### *Snabba pengar*

Bidrag till kulturverksamhet är ofta krångliga att söka och har lång handläggningstid. Detta kan avskräcka aktörer med korta mindre kostnadskrävande projekt. Det vore värt att prova ett mera flexibelt bidragssystem för initiativ som kräver en mindre resurs – en mindre summa pengar som kan beslutas snabbt och på tjänstemannanivå. Förhoppningsvis kunde detta bidra till växt och stimulera kreativitet och initiativ.



#### **Kreativt kluster**

Kreativt Kluster är vårt namn på en ny form för samverkan som vi föreslår i kulturarbetet i Sjuhärad. Det skall verka för samordning och kontinuitet samt genom en ständig inventering och omvärldsbevakning identifiera och föreslå åtgärder mot brister och flaskhalsar i helheten.

#### *Samordning*

Syftet med det kreativa klustret är att skapa ett levande nätverk för hela den kulturella processen, dvs. nyskapande, konststartsutveckling, möten (mellan konstnärer, genrer, kulturer, nationaliteter), verkstäder och kreativa rum, arrangörs- och publikutveckling samt pedagogik (för barn, för unga vuxna med konstnärliga ambitioner och vidareutbildning för redan etablerade konstnärer). Vi ser allt detta tillsammans som ett ekosystem, och som i ekosystemet i natu-

ren behöver detta vårdas för att en sund balans mellan delarna skall upprätthållas.

#### *Ansvar för helheten*

Runt om i Sjuhärads kommuner finns ett stort antal livskraftiga initiativ för att utveckla kulturen. I olika verksamheter sker konststartsutveckling, skapandet av rum för kreativitet, utbildning i konststartsövergripande konstutövning, utveckling av nya arrangörer, konstnårsresidens, bara för att nämna några. Avsikten med att skapa ett kreativt kluster är att samordna dessa initiativ för att få större utväxling på de insatta resurserna, bättre utnyttja infrastrukturen genom samverkan och utbyten och att tydligare profilera Sjuhärad som en plats för kulturell och konstnärlig utveckling.

#### *Kultur och samhälle*

Arbetet syftar också till att stärka kulturens ställning i lokalsamhället och det offentliga rummet genom aktiviteter som involverar medborgarna, genom kontakter med verksamheter på andra orter, nationellt och internationellt, verksamhet omkring kultur och hälsa, samarbete med näringsliv (kreativa processer, produktutveckling) och kulturturism.

#### *Omvärldsbevakning*

Vi vill finna de goda exemplen på vårt sätt att arbeta med kultur och ta del av erfarenheter från andra håll. En viktig del av ansvaret för det Kreativa Klustret är därför kontakter och nätverk med andra kommuner i regionen, med övriga landet och internationellt.

Målsättningen för Kreativt kluster är att

- skapa goda förutsättningar för att den nya kulturaktören, prosumenten, skall få stöd och utrymme att utvecklas
- skapa en infrastruktur för spridning av konstnärliga uttryck
- stärka utövarna genom vidareutbildning och mötesplatser
- säkra återväxten genom pedagogiskt arbete
- genom pågående inventering identifiera svagheter i det kulturella ekosystemet
- sätta Sjuhärad på kartan som en plats för kulturell växt och verkstad, genom internationella samarbeten och en verksamhet av nationellt intresse.

Vi tänker oss Kreativt Kluster som ett nätverk som skall bidra till en bättre fungerande helhet i det delregionala kulturarbetet. För att det delregionala perspektivet skall hållas levande tror vi att det krävs en särskild resurs. En person behöver arbeta kontinuerligt med uppgiften att samordna kulturverksamheter och -utbud och med en ständigt pågående inventering. Det behöver vidare utredas vilka fysiska resurser som krävs. Det är troligen så att mycket skulle vinnas med en gemensam resurspool för t.ex. teknik för olika slags arrangemang (PA-system, ljusrigg, projektor, filmduk, dansmatta, backline mm). En inventering av scener bör ske och en gemensam scenpool skulle kunna upprät-

tas. Där kan också en tillgänglighetsdatabas för ickekommunala scener skapas. En central resurs i form av en ansvarig person skulle kunna avlasta kulturverksamheterna i kommunerna, upprätthålla kommungränsöverskridande nätverk och säkra kontinuiteten i kulturutvecklingsarbetet.

Kreativt kluster skulle kunna ses som en utvidgning av projekt Entré. Ett förslag är att samtal påbörjas med den regionala och nationella nivån om ett kulturutvecklingsprojekt med detta innehåll.

### **Sammanfattning**

- Begära ett strategiskt uppdrag baserat på kulturplanen
- Vidta åtgärder för att uppnå större rörlighet
- Flera gränsöverskridande nätverk och projekt
- Skapa levande mötesplatser, fysiskt och virtuellt
- Synliggöra effekter i samhället av kulturen
- Införa kultur som horisontellt perspektiv i kommunal verksamhet
- Öppna upp skolorna för kulturverksamheter
- Dela ansvaret för kulturen med fria aktörer
- Skapa flera rum för skapande och möten
- Större fokus på att engagera unga
- Bidragssystem med ”snabba pengar”
- Bygga ett nätverk med ansvar för helheten – Kreativt Kluster

## Mätbara mål

Följande skall uppnås inom tre år:

1. Varje kommun skall ha en person som representant för kulturen i samhällsplaneringen, alltifrån översiktsplan till detaljplan.
2. Det skall finnas en kulturgaranti i alla skolor, dvs. varje barn skall varje år erbjudas upplevelser ur ett brett spektrum av olika konstnärliga uttryck.
3. En modell för hur ansvaret för kulturutbudet skall delas med civilsamhället skall finnas.

Följande skall uppnås inom ett år:

En plan för organisation och finansiering av Kulturellt Kluster skall finnas.

Övrigt:

Nätverket Kultur Sjuhärad tar årligen fram en handlingsplan där årets gemensamma kultursatsningar formuleras med konkreta insatser.





KULTURPLAN FÖR BORÅSREGIONEN  
SJUHÄRADS KOMMUNALFÖRBUND  
2013-2015

BILAGA 1



## Institutionerna

*Institutionerna i Borås med regionalt uppdrag har en särskilt betydelse för kulturen i Sjuhärad. Här presenteras bl.a. textil- och bildkonst och teater av hög klass.*

### **Folkbiblioteken i Sjuhärad**

De övergripande målen för folkbiblioteken är att främja läsning och tillgång till litteratur. De ska också främja information, upplysning, utbildning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksservice ska vara tillgänglig för alla och anpassade efter kommuninvånarnas behov. Utbudet av litteratur, medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet.

Folkbiblioteken ska särskilt främja användningen av informationsteknik för kunskapsinhämtning och lärande.

Grupper som ska ägnas särskild uppmärksamhet är barn och unga, personer med funktionsnedsättning, personer som har annat modersmål än svenska eller tillhör någon av de nationella minoriteterna.

Folkbibliotek finns i alla kommuner i Borås regionen Sjuhärads kommunalförbund.

Varje bibliotek ingår i ett nätverk av bibliotek dels i den egna kommunen dels delregionalt och regionalt men också nationellt och internationellt. Denna unika infrastruktur som bibliotekens nätverk utgör, gör det naturligt för dem att samverka över kommungränserna i olika utvecklingsfrågor och projekt som berör biblioteksverksamhet och kultur i övrigt.

Folkbiblioteken i Sjuhärad är alla mötesplatser som har högt förtroende bland kommuninvånarna, de är tillgängliga, avgiftsfria och har generösa öppettider vilket gör dem mycket lämpliga som arenor för kultur, debatt och information. Framtidsfrågor som biblioteken vill och måste arbeta med tillsammans i Borås regionen är t.ex. det digitala biblioteket, det alltid tillgängliga biblioteket, biblioteket som mötesplats och arena för kultur.

### **Borås konstmuseum i Sjuhärad**

Borås konstmuseum utgör konstens huvudscen i Sjuhäradsregionen. Konstmuseet ger Sjuhäradsregionens alla invånare en chans att komma i kontakt med nationell och internationell konst i toppklass.

Därtill utgör konstmuseet en viktig scen för Sjuhäradsområdets konstnärer – vilka visas i Galleri Sju, konstmuseets särskilda galleri för lokala konstnärer.

Dessutom finns Galleri U i konstmuseet, som är en scen för yngre oetablerade konstnärer i Sjuhäradsområdet.

### **Regionalt uppdrag rörlig bild**

Borås Konstmuseum har genom sitt mångåriga engagemang för film- och videokonst uppdrag från Västra Götalandsregionen att samla, vårda och visa rörlig bild. Ett uppdrag som förvaltas genom att visa film och videokonst på museet, och genom att ta aktiv del i den rörliga bildens utveckling och möjligheter på museiområdet.

I arbetet med att bli ett nav för film- och videokonst i regionen har Borås konstmuseum ett offentligt arkiv där allmänheten såväl som andra museer och konsthallar enkelt och bekvämt kan ta del av videokonstsamlingen. Museet verkar för spridning av videokonstsamlingen till andra museer och institutioner i Västra Götalandsregionen och för att bli det nav för rörlig bild som regionen behöver. Museet har under de senaste åren presenterat verk ur samlingen i c/o program på flera ställen runt om i regionen och inbjuder till fler samarbeten.

Möjligheten för allmänhet och publik att ta emot rörliga bilder över nätet har ökat enormt samtidigt som det hela tiden blir enklare och billigare att producera och distribuera rörliga bilder. Borås Konstmuseum vill ta aktiv del av dessa möjligheter, därför startas samarbetsprojekt utanför museets väggar med målet att hitta nya publikgrupper och skapa en större arena för konsten.

I förmedlingsarbetet på museet produceras konstnärsporträtt och andra digitala produktioner i samband med våra utställningar. Med hjälp av rörlig bild och ny teknik vill museet erbjuda publiken fördjupningar och nya ingångar i konsten eller specifika konstnärskap.

Tillsammans med Konstmuseet Skövde, Dalslands Konstmuseum och Lokstallet i Strömstad utgör Borås Konstmuseum regionens Konstfästen. Samarbetet med Konstfästena är viktigt ur många aspekter och de senaste åren har vårt samarbete utvecklats och intensifierats.

### **Borås Stadsteater**

Borås Stadsteater är idag finansierad till 100 % av stat och kommun. I dagsläget kommer 30 % av teaterns publik från de andra sjuhäradskommunerna. Teaterns huvudsakliga uppdrag är att erbjuda högkvalitativ konstnärlig teater. Teatern befinner sig i ett skede där det först och främst handlar om att finna en ny publik och engagera unga vuxna till teatern. Detta kommer att prägla urval av pjäser och styra verksamheten åt ett lite annorlunda håll än tidigare, så kraft och resurser kommer att läggas till det, först och främst.

Det finns en vilja att med marknadsföring, rabatter, olika kampanjer, mer regelbunden kontakt med lokala kulturföreningar, och uppsökande av nya, ännu inte nu påfunna samarbeten, utvecklas på ett helt annat sätt och därmed generera större publik från Sjuhärad till Stadsteatern.

### **Textilmuseet och Borås museum (De Kulturhistoriska Museerna i Borås)**

Det regionala uppdraget omfattar kunskapsuppbyggnad, vård och förmedling av kultur- och naturarvet i nära samverkan med lokala och regionala aktörer. Borås kulturhistoriska museer ska särskilt arbeta med industrisamhällets kulturarv där miljöer och människors berättelser är väsentliga.

Det textila kulturarvet med industriell produktion och hantverk utgör en unik tillgång och profilfråga för Västar Götalandsregionen där Borås kulturhistoriska museer ska vara en ledande aktör. Samverkan ska ske med bl.a. utbildning, forskning och näringsliv för att aktivt lyfta natur- och kulturarvsfrågorna inom det regionala utvecklingsarbetet. Som en viktig del i uppdraget ingår att arbeta konsultativt och främjande i hela regionen.

Borås kulturhistoriska museer ska samverka med övriga aktörer inom ABM-sektorn och utveckla insatser inom det livslånga lärandet.

Textilmuseet arbetar med det textila och textilindustriella kulturarvet i alla dess former och samverkar med såväl offentliga institutioner, näringsliv, civilsamhället samt enskilda. Simonsland ska möjliggöra utveckling, samverkan och textil profession genom Textile Fashion Center och präglas av stadsutveckling, samverkan och textil profilering. Högskolan i Borås med Textilhögskolan och regionala, nationella samt internationella aktörer är samverkansparter med Textilmuseet inom det textila området avseende värdskap, det livslånga lärandet, forskning och utveckling inom industrihistoria, textil konst, textil design, mode samt smarta/ intelligenta/ tekniska textilier.

### **Allaktivitetshus**

En viktig plattform för berörda kommuner är de allaktivitetshus som finns i området. I Bollebygd finns KRAFTHUSET— Möjligheternas hus som är en mötesplats för alla. Lokalerna inrymmer Bollebygds gymnasieskola, Ungdomsenheten, projekt, ungdomsgård, lokaler för utställningar och arrangemang. Det är även möjligt att ordna konferenser i huset och att hyra för egna program. I Borås stadsdelar finns s k mötesplatser som kombinerar flera verksamheter såsom bibliotek, medborgarkontor, föreningslokaler mm. De platserna fungerar som en typ av allaktivitetshus. I Svenljunga finns planer på att skapa ett allaktivitetshus med flera verksamheter.



KULTURPLAN FÖR BORÅSREGIONEN  
SJUHÄRADS KOMMUNALFÖRBUND  
2013-2015

BILAGA 2

# Innehåll

<b>Utvecklingsområden</b>	2
Kulturarvet	2
Offentlig konst	3
Infrastruktur	3
Konstnärlig mångfald	5
Stödsystemen	6
Spets och bredd	6

## Utvecklingsområden

*I denna bilaga räknas några områden där vi just nu ser utvecklingspotential upp. Här hålls också ett antal exempel på viktiga verksamheter fram samtidigt som en provkarta på nya vägar ges. Områdena som nämns skall ses som exempel eller förslag, som aktualiserats i kulturchefsnätverkets samtal hösten 2012. Vi vill hålla detta dokument levande och föränderligt.*

### **Kulturarvet**

#### *Textila trådar*

Den självklara tyngdpunkten för kulturarvet i Sjuhärad ligger i det textila arvet och industriarvet. Samarbetet omkring dessa bör utvecklas och fördjupas och kopplingarna till näringslivet och andra konstarter bör utforskas vidare. Den nationella betydelsen som ligger i det textila kulturarvet bör tas tillvara i ett bredare perspektiv. Det framtida Textile Fashion Centre (Simonsland) bör utvecklas för att bli en plats för kreativa möten mellan konstarna och mellan kultur och näringar. Den potential som ligger i mötet mellan konstnärlig kreativitet och produktinnovation är en viktig del av arbetet med den nya synen på kultur som en närvarande faktor i samhällslivet och den nye kulturaktören, prosumenten.

#### *Främmandegöra kulturarvet*

För att förhålla sig nyskapande till kulturarvet behöver man finna sätt att främmandegöra det, dvs. skapa möjligheter att se det kända och invanda på nya och överraskande sätt. Det finns säkert många sätt att göra detta. Ett kan vara att ställa ut i oväntade sammanhang och i miljöer där man inte förväntar sig kulturarvsföremål. Föremål och berättelser kan exponeras tillsammans med andra konstnärliga uttryck. Man kan tänka sig att man bjuder in konstnärer att skapa med hjälp av samlingarna. Författare kan engageras för att dokumentera och skriva om spåren i kulturlandskapet.

#### *Gestalta kulturarvet*

Elever på konstnärliga utbildningar, t.ex. Valand, Högskolan för Scen och Musik eller Litteraturvetenskapliga institutionen vid Göteborgs Universitet, kan inbjudas till att gestalta kulturarvet. I berättelser och historieskrivning finns öden och minnen som skulle kunna dramatiseras och även få uttryck inom musik, litteratur, film eller bildkonst.

Det lever naturligtvis också fortfarande en rik flora av berättelser och historier som ännu inte dokumenterats. Vi bör engagera medborgarna att skriva om sin plats och om historier knutna till kulturarvet. En sådan skatt av berättelser skulle kunna offentliggöras på Internet för att fortsätta inspirera människor att berätta. Ett exempel på detta som kan utvecklas finns på [tranemo.nu](http://tranemo.nu).

En viktig samarbetspartner i arbetet med att utveckla arbetet med kulturarvet är våra hembygdsföreningar. I Boråsregionen/Sjuhärad finns över 100 hembygdsföreningar. Deras kompetens och miljöer är en självklar part och plattform i den fortsatta utvecklingen av samverkan kring kulturarvsfrågor.

Det nutida kulturarvet bör också uppmärksammas. Vad innehåller kulturen från 90-talet eller här och nu för historier och erfarenheter? Invandrades kulturarv är en ny gren av detta kulturområde. På vilket sätt kan vi ta vara på deras berättelser, bilder, musik mm? Här finns ett helt nytt verksamhetsområde.

#### *Gemensam virtuell kulturarvsplattform*

Tillgängliggörandet av kulturarvet är av stor vikt. I ett utvecklat abm-samarbete kan en gemensam virtuell kulturarvsplattform för Sjuhärad skapas. Detta skulle kunna stärka Sjuhärads profil genom att utgöra en källa för vår gemensamma historia. En fantasieggande tanke är att skapa ett virtuellt friluftsmuseum, med teknik från dataspel.

#### *Bygga på skulpturtemat*

##### **Offentlig konst**

Borås är med sin profil som skulpturstad ett centrum för offentlig konst av nationell dignitet. Detta återspeglas dock inte i någon särskild mån i de övriga kommunerna. Vi tycker att skulpturtemat och den offentliga konsten har en stor utvecklingspotential, och att frågan om hur detta får genomslag i hela Sjuhärad bör diskuteras mera.

#### *Större dynamik*

För att skapa större dynamik och uppmärksamhetsvärde föreslår vi att man skall arbeta mera med kortsiktiga insatser i det offentliga rummet utöver de permanenta. Det kan röra sig om tillfälliga utställningar, aktuella temata mm.

Bildernas stad i Vårgårda är ett gott exempel på hur en lokal förening – Vårgårda fotoklubb, nordens största – skapat avtryck i samhället och tagit plats i det offentliga rummet. Konceptet kan utvecklas och exporteras till andra kommuner. Inte minst kunde samarbeten startas med andra utställningslokaler i Sjuhärad.

#### *Publikfokus*

##### **Infrastruktur**

Mycket av det som sker i Sjuhärad pågår "under radarn". Vi behöver bli bättre på att synliggöra vad vi gör, och visa upp det på ett bra sätt. Vi behöver finna former att presentera det på ett sätt som medborgarna har användning för. Evenemangskalendrar är kanske inte rätt metod i denna tid, när de flesta hämtar sin information med sökmotorer på nätet. Informationen måste kunna samlas i ett individuellt gränssnitt och svara på frågor, t.ex.: Vad sker ikväll i inom räckhåll för mig på det område jag är intresserad av?

#### *Kompetensutveckling*

Det är ständigt aktuellt med kompetensutveckling för aktörer på kulturområdet. Här är det mycket vi kan lära oss genom att ta tillvara varandras erfarenheter. Detta är ett av de verksamhetsområden som det Kreativa Klustret skall

arbeta med. Ett system med mentorskap skulle kunna utgöra en form för detta. Representanter för en verksamhet som genomfört intressanta projekt skulle kunna fungera som mentorer för andra föreningar, byalag, bygdegårdsföreningar osv. Samtidigt skulle detta stimulera kontakt och utbyten mellan orter.

Även ren fortbildning kan vara nödvändig. Inte minst utvecklingen på internet och med mobil teknik ställer stora krav både på kommunal personal och fria aktörer. Det borde finnas möjligheter att fortbilda sig kontinuerligt för att hålla sig orienterad om vilka möjligheter tekniken har.

Ett område som också kan behöva utbildningsinsatser är bidragssystemen inom kulturen. Använder vi dessa på bästa sätt och känner kulturaktörerna till vilka möjligheter de har att få stöd?

#### *Resurspool*

Många arrangemang kräver utrustning och teknik. Detta gäller t.ex. musik, film, teater, dans mm och det kan röra sig om ljudanläggning, filmduk, projektor, ljusriggar mm. Det bör utredas om det vore möjligt att skapa en teknikpool och om det behövs en särskild budget för detta (se Kreativt Kluster). Mobila lösningar bör prioriteras så att resurserna kan användas i hela delregionen. Det kan utöver teknik även handla om andra resurser som replokaler, scener, verkstäder mm.

Den inventering av kulturen som gjorts i samband med att denna kulturplan skapats är en god grund som ger en överblick över infrastrukturen i Sjuhärad. Denna inventering bör kontinuerligt uppdateras för att vara aktuell och analyseras för att identifiera flaskhalsar (se Kreativt Kluster). Vi bör också vara uppmärksamma på resurser som kan delas, lånas ut osv. för att utnyttja dem bättre.

#### *Kulturbussar*

Ett sätt att utnyttja kulturutbudet bättre är att tillgängliggöra det genom att erbjuda enkla och billiga, kanske gratis, transporter. Bussning av publik har provats och olika argument för och emot detta har diskuterats. Vi tycker att tanken om kulturbussar fortfarande inte är inaktuell och att det bör utforskas ytterligare. Vi tycker också att samtal bör inledas med Västtrafik om möjligheterna för ett kulturutbudsperspektiv på turläggningen.

#### *Sjuhärads kulturvård*

Vi föreslår att varje år en av sjuhäradskommunerna utses till årets Kulturvård i Sjuhärad. Detta år fokuseras på kulturaktiviteter i denna kommun och lokala verksamheter lyfts fram. Möten och konferenser förläggs där och lokala utövare ges möjlighet att exponera sina verksamheter. Rollen som årets kulturvård i Sjuhärad kan ingå i kommunens marknadsföring och även bli en del i turismutbudet.



### *Regional samverkan*

I nätverket Kultur som förändrar pågår samtal mellan processledarna i regionen och Kultur i Väst, Kultur Ungdom och Västarvet om hur våra framtida kontakter och samarbeten skall gestalta sig. Vi vill använda kulturplanen till att klargöra rollfördelningen med dessa institutioner och med Kulturrådet. Även de lokala kulturinstitutionerna bör involveras i samtalen. Vi behöver bli bättre på att samverka och få nytta av de regionala såväl som de nationella institutionerna och stödsystemen.

### **Konstnärlig mångfald**

Ett vitalt kulturliv kräver mångfald och öppenhet när det gäller konstnärliga uttryck. Konstbegreppet har i vår tid fått ett mångfaldigt fokus, och de auktoritära värderingsgrunderna är i stort sett avskaffade. Det är den enskilde kulturkonsumenten som avgör ett konstnärligt uttrycks värde, och varje medborgare har rätt till sitt eget sätt att uttrycka sig; detta är prosumentspektivets logik. För att skapa dynamik i kulturlivet behöver vi bejaka denna mångfald genom att uppmuntra nya och främmande uttryck. Detta kräver fungerande mötesplatser och tillväxtmiljöer och kanske framför allt att unga engageras.

### *Kultur i skolan*

Det är viktigt att få in fler konstnärer och författare i skolan för att visa nya konstnärliga uttryck och ge förebilder. Metoder för detta är KLIV<sup>1</sup> och Skapande Skola<sup>2</sup>. Forskning visar att kultur är gynnsamt för lärande och vi vill verka för att kulturen får en större roll i skolans pedagogiska arbete.

### *Främja tillväxtmiljöer*

På flera håll i Sjuhärad pågår kreativa initiativ, drivna av eldsjälar, kulturföreningar och klubbar. Dessa tillväxtmiljöer bör uppmuntras och stödjas. Nyttänkande och originalitet är viktigt i avfolkningskommunerna varför sådana initiativ bör ges stöd och utrymme. Vi vill stödja de goda initiativen som berikar mångfalden. Tvärsektoriella samarbeten och näringslivsutveckling av kulturprojekt är särskilt intressanta. Samarbete med studieförbunden är ett annat sätt.

Vid kulturarrangemang bör vi vara öppna för att blanda olika konstnärliga uttryck och bjuda in flera aktörer. De offentliga rummen och byggnaderna kan användas mera för de fria kulturlivets aktörer.

### *Nya mötesplatser*

I vår tids nya kulturmiljö och det framväxande multikulturella samhället behövs nya mötesplatser för människor att mötas och låta sina olika bakgrunder och kulturella preferenser brytas mot varandra. Gränserna mellan konstarterna och näringarna är diffusa, kultur och konsumtion går i varandra. Tvärsektoriella möten mellan t.ex. fotokonst och design eller näringsliv och högskola skapar

---

<sup>1</sup> KLIV – Kultur och lärande i vardagen – regionens projekt som arbetar med att skapa en kulturrik skola med utgångspunkt i att kultur är bra för allt lärande. Se även [http://www.kulturkatalogen.vgregion.se/Kultur\\_Default.aspx?id=68578](http://www.kulturkatalogen.vgregion.se/Kultur_Default.aspx?id=68578)

<sup>2</sup> Skapande skola är ett statligt initiativ för att stärka samverkan mellan skolan och det professionella kulturlivet. Se även <http://www.kulturradet.se/bidrag/skapande-skola>

nya uttryck och griper in i medborgarnas vardag. Det är viktigt att vi upprätthåller en respekt för de olika agendor som finns i olika sektorer av samhället.

Gränsöverskridande möten har historiskt sett alltid varit befruktande för kreativiteten. Vi vill bidra till möten över konststartsgränser och mellan konstarna och andra kunskapsområden. Vi kan stimulera integrationsprocesser genom att ge gemensamma uppdrag och föra samman människor med olika bakgrund och kompetens.

Viktiga platser för tvärsektoriella och gränsöverskridande möten är t.ex. Textile Fashion Centre (Simonsland) i Borås, Glasetts hus i Limmared och Kulturstation i Herrljunga.

Det ständiga samtalet är en viktig faktor för kulturell växt. Det pågår på olika sätt såväl i det vardagliga mötet som i den virtuella världen. Vi skulle vilja undersöka hur man skulle kunna skapa forum på nätet för ett samtal i Sjuhärad om kulturen. Att skapa ett sådant som är flexibelt och öppet, att bejaka kaos och stambildning på nätet vore en uppfriskande utmaning och kunde bli en källa till ny kreativ kraft.

### **Stödsystemen**

*Flera källor för kultur-  
stöd*

Som tidigare nämnts tror vi på ett nytt stödsystem med snabba pengar till spिरande initiativ. Vi behöver också bli bättre på att utnyttja de regionala resurserna och de statliga kulturstödssystemen. Vi behöver förankra våra projekt bättre, såväl regionalt som nationellt. Nordiska och internationella samarbeten bör utvecklas. EU-stöd utnyttjas alltför lite i hela landet, så också i Sjuhärad.

Sponsring och samarbete med näringslivet kan vara ett alternativ. Området behöver belysas och diskuteras mera.

### **Spets och bredd**

*Den konstnärliga  
spetsen*

Kulturen i Sjuhärad har en stor bredd. När det gäller spetsen, eller de avancerade konstnärliga uttrycken är utbudet relativt sett sämre. De mest nyskapande och extrema konstuttrycken är viktiga för att öppna upp gränserna i fantasin för alla i kulturens värld.

De stora institutionerna i Borås har ett stort ansvar i detta avseende. Högskolan har viktig kompetens och samarbeten mellan dem och det kommunala och det fria kulturlivet bör initieras och uppmuntras. Konstmuseet och Stadsteatern bedriver verksamheter av hög konstnärlig kvalitet. Deras utbud bör bli en större angelägenhet i hela Sjuhärad.

Samlingarna på Borås konstmuseum kan komma till större nytta för hela Sjuhärad. Ett förslag är att verk ur samlingen av videokonst presenteras i biografier på landsbygden.